

A.N. OSTROVSKIJ

NEMA KOCUR VECNE HODY

Obsadenie

Daria Fedosejevna Kruglovová, vdova po kupcovi, 33 ročná
Agňa, jej dcéra, 18 ročná
Jermil Zotyč Achov, bohatý kupec, 45 ročný
Ipolit, a jeho brat Jergov pomocníci, 27 ročný
Malaňa, Kruglovovej kuchár
Feona, Achovova gazdiná a vzdialená príbuzná

Zuzana Villová
Amy Dunová
Štefan Nyergeš
Dušan Fabí Dominik Valeš
Sebastian Vavra/ Dávid Popovič
Saša

PRVÉ DEJSTVO

Chudobná ale čistučká izba. Hlboko vzadu dvere do predizby, na ľavej strane od divákov dvere d'alších izieb, na tej istej strane, bližšie k divákovi diván, pred ním stôl prikrytý kvetovaným obrusom. Dve kreslá. Na pravej strane dve okná s čistými bielymi záclonkami. V oknách kvety, medzi oknami zrkadlo. Bližšie k divákovi stojan s výšivkou.

Prvý obraz

Kruglová sedí na diváne, Agňa stojí pri okne a lúska cédrové /píniové/ orechy

AGŇA	To je počasie! Hrozné! Ani poprechádzať sa nemáme s kým...
KRUGLOVOVÁ	Ja ti mám zháňať frajerov?! Chod' von a prived' si koho chceš!
AGŇA	Ipolit príde?
KRUGLOVOVÁ	No vidíš, už máš frajera! Ten určite príde. Pozvala si ho?
AGŇA	Hej. Chodil tu popod okná celý deň - Čo už s ním...?
KRUGLOVOVÁ	A to je všetko?
AGŇA	Všetko!
<i>Vojde Malaňa</i>	

Druhý obraz

Kruglovová, Agňa, Malaňa

MALAŇA	<i>(hovori pomaly)</i> Išla som si išla, len tak po ulici...
KRUGLOVOVÁ	No a čo?
MALAŇA	A on si, tento, no ako sa vo...?
KRUGLOVOVÁ	Kto?
MALAŇA	Veľa ich je tu. Taký počerný, alebo šedivý?! No! A čo som to ja...? Ach!
KRUGLOVOVÁ	Achov?!
MALAŇA	Nooo! / Áno, áno!
KRUGLOVOVÁ	No a čo s ním?
MALAŇA	Pokloň sa a pozdravuj, povedal. <i>(odchádza a hneď sa aj vráti)</i> Bože!
	Zabudla som. Prídem povedal.
KRUGLOVOVÁ	Kedy?
MALAŇA	Čo ja viem? Čo mňa do toho?
KRUGLOVOVÁ	Kedy?
MALAŇA	<i>(odchádza a hneď sa aj vráti)</i> Bože! Zabudla som... Prídem, povedal.
KRUGLOVOVÁ	Kedy?

MALAŇA Odkiaľ to mám vedieť? (*odchádza a hneď sa aj vráti*) Bože! Teraz, povedal. Prídem teraz a hneď. Už aj! Achov, alebo ako ho to...? Počerný taký nejaký...?! (*odchádza*) Áno, áno... možno aj šedivý...celý. Tá pamäť, tá pamäť! Pozrime sa! Panebože! Panebože!

Tretí obraz

Kruglovová, Agňa

AGŇA Ten Achov je Ipolitov strýko?
KRUGLOVOVÁ Strýko. Teraz uvidíš, čo to znamená byť bohatý človek! Protivný mi je, ale... host'. Nič od neho nečakám, ale ako mu povieš, milionárovi: Vypadni! Všetci sú na kolenách a tvária sa, že je to veľký a vážený človek. A robia zo seba bláznov. Prečo konečne nepoviem týmto ľuďom, že nechceme tvoje peniaze, strč si ich, a vieš prečo, lebo si len obyčajné necitlivé hovädo. Prečo k nám ide?
AGŇA Čo ak sa zaľúbil?
KRUGLOVOVÁ Do koho?
AGŇA Do vás.
KRUGLOVOVÁ Vyzerá to tak... Vieš ako ja nenávidím tieto hovädá obchodnícke?! Môj otec bol taký, muž ešte horší, a jeho priatelia takí istí. Keď si spomeniem na tvojho nebohého otca, tak ma chytí taká hystéria... záchvat až ma o zem hádže.
AGŇA Až tak?
KRUGLOVOVÁ Idem si robiť svoje. (*Kruglovová odíde*)

Štvrtý obraz

Agňa, potom Ipolit

AGŇA (*otvorí okno a zdraví Ipolita*) Stratili ste niečo?
IPOLIT (*z ulice*) Nič, okrem srdca.
AGŇA Čo nejdete rovno k nám?
IPOLIT (*z ulice*) Nedá sa.
AGŇA Nebojte sa, mamička spí.
 (*Ipolit vojde. Oblečený čisto a moderne. Malá briadka a celkom pekný, obzerá sa okolo*)
AGŇA Nebojte sa, spí.
IPOLIT Ani nejde o to, že sa bojím, ale predsa len som tu bez pozvania mamičky.
AGŇA To je jedno.
IPOLIT Aj je, aj nie je. Vojde, uvidí – a von! Mne sa to už stalo.
AGŇA Ale vy ste veľký posero.
IPOLIT A prečo hneď taká kritika? Vo mne je toľko vzdoru!
AGŇA A proti komu?
IPOLIT Proti všetkým.
AGŇA Aj proti strýkovi?
IPOLIT Ak bude treba, dostane aj on.
AGŇA Zbabelcov nemám rada. Mojej mamičky sa nebojte a vo všetkom ma takto pekne počúvajte.
IPOLIT (*vezme zo stojana vyšívanú záložku do knihy*) Zabavuje sa.
AGŇA Kto vám to dovolil?
IPOLIT Bez dovolenia!
AGŇA Vráťte to tam, kde to bolo. Vyšivala som ju pre vás, ale teraz vám nedám nič. Dajte to sem! (*chce záložku*)
IPOLIT (*zodvihne ruku*) Nedám.
AGŇA (*chce mu stiahnuť ruku. Ipolit ju bozkáva*) A toto čo má byť? Ako si to dovoľujete!?
IPOLIT Som vinný. Absolútne.
AGŇA Hanbite sa! (*sadne si k stojanu a zvesí hlavu*)

IPOLIT Áno, hanbím sa za svoju nevedomosť, neviem, čo sa patrí, nevzdelaný...
 Sebavedomie mi chýba... som nesamostatný, na všetkých závislý...

AGŇA *(mlčí)*

IPOLIT Aj ja sa môžem stať človekom. A čo sa týka mojej práce, vyznám sa oveľa viac,
 ako všetci okolo mňa.

AGŇA *(mlčí a ešte viac skloní hlavu)*

IPOLIT Len jedno jediné slovíčko.

AGŇA *(mlčí)*

IPOLIT Ignorujete ma? Som pre vás luft? Majte aspoň trochu súcitu! Keby som to tak
 z hĺbky necítil, mohol by som?

AGŇA Dokedy mám čakať?

IPOLIT Kým mi dá strýko normálny plat.

AGŇA Dobre. Vráťte mi záložku.

IPOLIT Už je moja.
(Agňa mu berie záložku. Ipolit ju bozkáva. Vojde Kruglovová.)

Piaty obraz

Kruglovová, Agňa, Ipolit

KRUGLOVOVÁ A toto je čo? Skvelé!

AGŇA Čo? Nič.

KRUGLOVOVÁ Akože nič? Týmito očami som videla, ako ťa bozkával.

AGŇA No a čo má byť?

KRUGLOVOVÁ A ty?

IPOLIT Prijímam váš ortieľ, zrazený na kolenách. Odovzdávam sa do vašich rúk.
(vojde Achov)

Šiesty obraz

Kruglovová, Agňa, Ipolit, Achov

ACHOV Pozrime sa, ako som k tebe vpadol, do tvojej chatrče, chajdy,
 búdy, diery úbohej, biednej, chudobnej.

KRUGLOVOVÁ Ďakujem, že sa vám nehnusilo.

ACHOV Nehnusí, nehnusí, Fedosejevna. Vieš to oceniť? Čakali ste
 takéhoto hosťa? *(dívá sa nedôverčivo na Ipolitu)*

KRUGLOVOVÁ Čakali aj nečakali.

ACHOV *(Agni)* Si rada?

AGŇA *(zasmeje sa)*

ACHOV Ži si, raduj sa. A keby ti matka ubližovala, sekírovala, buzerovala,
 tak mi požaluješ.

KRUGLOVOVÁ Prosím, sadnite si.

ACHOV *(zazerá na Ipolitu)* Sadnem, sadnem, len toľko nepros, neotravuj,
 nemodlikaj!

KRUGLOVOVÁ Čo vám ponúknem, Jermil Zotyč?

ACHOV Vydrž s hostením, dopraj hosťom posadiť sa, sadkať si pekne
 krásne, dobručko, voľákučko.

KRUGLOVOVÁ Posadte sa.

ACHOV Posadte sa! Sadol som si, ale máš tu bordel, to je to!

KRUGLOVOVÁ Nevieš, o čom hovoríš, starký.

ACHOV *(Ipolitovi)* No!

IPOLIT Čo, strýčinko, čo rozkážete?

ACHOV Nevieš?

IPOLIT Čo by vám tak ulahodilo?

ACHOV Vieš, kde si?

IPOLIT U Darji Fedosejevny.

ACHOV *(provokuje, dráždi, ironizuje)* U Darji Fedosejevny! Ja viem, že u Darji Fedosejevny. To znamená, podľa teba, že ty tu jednoducho máš byť a hotovo.

IPOLIT Prišiel som na návštevu.

ACHOV A ja som načo prišiel?

IPOLIT Predpokladám, že aj vy.

ACHOV Teraz považuj. Už ti to došlo? Dovtípiť si sa?

IPOLIT Čo?

ACHOV Kde je tvoj pán, nemáš čo hľadať. Pochopil si? Jasný? Rozumeno, potvrdeno?

IPOLIT Toto už chápem.

ACHOV Vypadni!

KRUGLOVOVÁ Prečo ho vyháňáš?

AGŇA U nás sú si všetci rovní.

ACHOV A nie sme my takto priveľmi múdri? Čo je vás do toho? *(Ipolitovi)* A ty, ako si pána uvidel, tak si mal utekať, rozbehnúť sa, schytiť sa. Zmiznúť ako smrad, gáfor, vypariť sa.

IPOLIT No dovoľte...?

ACHOV Mám ťa chytiť za vlasy a vytiahnuť odtiaľto?

IPOLIT Pred dámami?

ACHOV Pred dámami!

IPOLIT Prečo taká hrubosť?

ACHOV *(vstáva)* Vypadni von, kým ti pekne vravím!

IPOLIT *(berie klobúk)* Keď na tom tak trváte.

AGŇA *(Ipolitovi)* Zbabelec! Posrali ste sa.

ACHOV Von! *(Ipolit odíde)*

AGŇA *(za ním)* Hanbite sa! Zbabelec! Fuj!

Siedmy obraz

Achov, Kruglovová, Agňa

KRUGLOVOVÁ Čo ti urobil?

ACHOV Spamätaj sa. Veď ty si bola vydatá za muža a nie za, sedlička usopleného. A v tomto dome býval poriadok. Trochu považuj. Rozhovorím sa, pošpásavať sa mi zachce s vami a on, darebáčisko jedno, na vlastné uši... čo? Po tom, čo by tu počul, už ani strach nebude mať, ani báť sa nebude.

KRUGLOVOVÁ Čaj?

ACHOV Nechcem. Urazili ste ma. *(Agni)* A teraz ty... Môžeš ma pobožkať teraz, pred matkou?

AGŇA Môžem.

ACHOV Tak môž – neprerobíš!

AGŇA Ja pána nepotrebujem, no ale aby reč nestála, dovoľte. *(bozká ho)*

ACHOV *(Kruglovovej)* Videla si?

KRUGLOVOVÁ A čo som mala vidieť?

ACHOV Bohatstvo, to je šťastie, úžas, radosť. Prečo? Na čo len pomyslíš – všetko je tvoje.

AGŇA Keby som vedela, že môj súcit s vami pochopíte takto, nepobožkala by som vás.

ACHOV Mlč! Nič zlého si neurobila. Ja hovorím, že ak stovky ľudí sú v našich rukách, ako sa sám sebou nepochváliť? Lacno sú ľudia na predaj, veľmi lacno! Niekedy mi je až smutno. *(vstane)* No, idem...! A nebojte sa, ja sa nehnevám.

KRUGLOVOVÁ No ale to je dobre, že sa nehneváš.

ACHOV Dobre si všetko rozmysli, Darja Fedosejevna! *(významne)* A jedno si zapamätaj: nikto nie je Boh! *(Agni)* Dovidenia, mačiatko!

AGŇA Dovidenia, Jermil Zotyč!

ACHOV A zajtra prísť? Či ako?

KRUGLOVOVÁ Kedy len chceš!

ACHOV Pekne, pekne. *(potichu Kruglovovej)* Zajtra prídem.

Ôsmy obraz

Kruglovová, Agňa

KRUGLOVOVÁ

AGŇA

KRUGLOVOVÁ

AGŇA

KRUGLOVOVÁ

AGŇA

KRUGLOVOVÁ

AGŇA

KRUGLOVOVÁ

AGŇA

KRUGLOVOVÁ

Mne je Ipolitka ľúto.

Ani vidieť ho nemôžem.

Prečo takto nemilosrdne? Ešte si sa nestačila ani zaľúbiť a už si sa rozišla.

Aj odľúbila.

A ja som si ho obľúbila.

Držím palce.

Aj tebe radím.

Neskoro.

Achov je lepší?

Lepší ako Ipolit.

Tak sa bozkávaj s tým tvojim Achovom!

DRUHÉ DEJSTVO

Prvý obraz

Kruglovová (na diváne), Feona (v kresle) pijú čaj. Na stole je samovar. Pri dverách stojí Malaňa (rukou si podopiera bradu). Scéna ako v prvom dejstve.

KRUGLOVOVÁ

Z omše, Feonuška?

FEONA

Z omše, zlatá moja.

KRUGLOVOVÁ

A kde?

FEONA

Ďaleko...

MALAŇA

Lenivcom je všetko ďaleko. A ráno v posteli... ani nohou, ani rukou... len ležať a ležať.

FEONA

U Jermila Zotyča by si si požila! Ešte je tma a už chce čaj. A krik veľiký! Len vrčí a vrčí! Vstávajú, banda všivavá! Ja vás krmím a do plaču je mi nad vami. Lenivci. Z jedného dňa by najradšej dva urobil. A sledí, posteľ rozhadzuje, do všetkého by si nos vopchal. Ako taký pes. A keď príde z fabriky, s deťmi hriech robí. Krik, plač, náreky!

KRUGLOVOVÁ

(chce niečo povedať)

FEONA

Daj pokoj s peniazmi! Hotový hriech!

KRUGLOVOVÁ

(ukáže na čaj) Ešte?

FEONA

Aj chuť mi prešla.

KRUGLOVOVÁ

Malaňa, ber čaj! (Malaňa berie samovar, tácku so šálkami a odchádza)

KRUGLOVOVÁ

A kto to u vás všetko riadi?

FEONA

Synovec.

KRUGLOVOVÁ

Ipolit?

FEONA

V kancelárii, vo fabrike. Všetko on.

KRUGLOVOVÁ

Aký je on chlapec?

FEONA

Mučeník, trpiteľ. Za všetkých robí, oddychu nepozná a okrem nadávok nič z toho nemá.

KRUGLOVOVÁ

Pije?

FEONA

Nie. Ale začne.

KRUGLOVOVÁ

A prečo?

FEONA

Piješ, nepiješ, od pána sa dobrého slova nedočkáš, tak čo? Predtým bol veselší, ale už začína byť vidno, že sa na to pitie chystá, Chudák, nedostáva plat, iba čo mu sem tam pán pohodí.

KRUGLOVOVÁ

Chudák!

FEONA

Prečo sa naňho pýtaš? Na svadbu myslíš?

KRUGLOVOVÁ

A čo?

FEONA

Toto ti mám uveriť? Za sluhu?

KRUGLOVOVÁ

Ak sa objaví bohatý, nadávať nebudeme.

FEONA A predstav si, náš starý začal tú tvoju dcérku veľmi vychvaľovať.
 KRUGLOVOVÁ Len nech chváli.
 FEONA Po šesťdesiatke dávno – vnučkou by mu mohla byť. Kocúrisko!
 Vykrikuje: „Vyberiem si z chudobných. Tá mi do smrti nezabudne moje
 dobrodenie a rodičia mi budú ležať na bruchu, a tak sa mi klaňať! A užijem
 si do sýtosti.“ Bože! Zasedla som sa.
 KRUGLOVOVÁ Dovidenia, Feonuška!
 (za scénou hlas Agni: „Neplač ty a nesmúť, dievčatko moje“)
 FEONA Dcérka?
 KRUGLOVOVÁ Agnička.
 FEONA Aká je veselá...
 (vojde Agňa)

Druhý obraz

Kruglovová, Feona, Agňa

AGŇA Dobry...
 FEONA Dobry, moja! Vieš, čo v tebe spieva?
 AGŇA Čo?
 FEONA Sloboda. Majte sa dobre!
 (Agňa si sadne k stojanu na vyšívanie a zamyslí sa)
 KRUGLOVOVÁ Mám ti povedať novinu?
 AGŇA Povedzte.
 KRUGLOVOVÁ Páčiš sa Jermilovi Zotyčovi.
 AGŇA Zabili ste ma!
 KRUGLOVOVÁ Je to na tebe!
 AGŇA *(vyšíva)* Ďakujem.
 KRUGLOVOVÁ Peniaze sa ešte nikomu na svete neprejedli.
 AGŇA To nie!
 KRUGLOVOVÁ A keď ich nemáš, môžeš sa rovno obesiť.
 AGŇA Škoda reči!
 KRUGLOVOVÁ Úcta, tá tiež nie je na zahodenie.
 AGŇA Jasné!
 KRUGLOVOVÁ Takého muža len závidieť!
 AGŇA Neni o čom.
 KRUGLOVOVÁ Len je starý.
 AGŇA No a čo?
 KRUGLOVOVÁ Krutý.
 AGŇA To ho prejde!
 KRUGLOVOVÁ Si normálna?! A čo ak si ťa naozaj bude chcieť vziať?
 AGŇA Ja nie som dievčatko, ale anjelič. Poviem: „Ako povie mamička!“
 KRUGLOVOVÁ No krásne.
 (vojde Ipolit)

Tretí obraz

Kruglovová, Agňa, Ipolit

IPOLIT Úctivosť!
 KRUGLOVOVÁ Sadni si, nestoj!
 IPOLIT *(sadne si)* Nemám čas, už som mal byť v robote.
 KRUGLOVOVÁ To počká.
 IPOLIT Naháňam zmenky.
 KRUGLOVOVÁ Ak nemáš kedy, radšej nechod!
 IPOLIT Išiel som okolo...
 KRUGLOVOVÁ Ďakujeme. Čo je nové?
 IPOLIT Staré po starom a nového nič.
 KRUGLOVOVÁ A výplata?

IPOLIT Hm, uvidíme.
 KRUGLOVOVÁ Chmatni ho za pažerák a uvidíš.
 IPOLIT To nie je môj štýl. Takéto metódy neuznávam.
 KRUGLOVOVÁ Dokedy budeš ako malý chlapec?
 IPOLIT Sľubuje, že mi to bohato vynahradí. Snažím sa zo všetkých síl. V mladosti bitka, hrubosť a nadávky akosi patria k nášmu veku. Ale keď sa tak zamyslíš a považuješ o svojej solídnosti a chceš seba v spoločnosti ľudí držať v pozornosti a zrazu ťa niekto zhodí, napríklad kvôli ksichtu! Hanba!
 KRUGLOVOVÁ Tak to je hanba!
 IPOLIT Chceš, aby si ťa za tvoju prácu vážili a aby si bol plnoprávnym občanom, a vzápätí ťa zrážajú na úroveň malého dieťaťa, a vtedy má duša najbližšie k bláznovi.
 KRUGLOVOVÁ Ved' nie si jeho sluha!
 IPOLIT Kam by som šiel? Za tri stovky k pultu? Vedím veľký podnik - Ľudia si ma vážia!
 KRUGLOVOVÁ Kde? V krčme?
 IPOLIT Keď si to tak zrátam, takých pätnásťtisíc... najmenej.
 KRUGLOVOVÁ Je mi z teba smutno. Idem si robiť svoje. *(odchádza)*

Štvrtý obraz

Agňa a Ipolit

AGŇA Včera ste mi klamali, že sa nebojíte strýka. Prečo?
 IPOLIT Hanbil som sa priznať.
 AGŇA Takto sa peňazí nikdy nedočkáte. Sám vás nakoniec vyženie.
 IPOLIT A za čo? V takom prípade odpoviem aj ja svojou zbraňou.
 AGŇA Vyzbrojte sa!
 IPOLIT Teraz je v mojich rukách. *(ukazuje zmenky)* Keby som mal len o trochu menej svedomia...
 AGŇA Človeka bez svedomia, nemožno ľúbiť.
 IPOLIT Dobre, že ste mi to povedali. To znamená, keď sa to tak vezme, že si musím vašu lásku zaslúžiť?
 AGŇA Vy mi o láske nehovorte!
 IPOLIT A prečo takto?
 AGŇA Nechcem ľúbiť chlapčeka. Aký ste vy muž?
 IPOLIT Podľa vás som ten najodpornejší človek...
 AGŇA Váš problém.
 IPOLIT Všetci mnou opovrhujú.
 AGŇA A kto je na vine?
 IPOLIT Kto ma poľutuje?
 AGŇA Ste smiešny!
 IPOLIT Zostáva mi už len smrť.
 AGŇA To by bolo asi najlepšie.
 IPOLIT Ale vy asi máte o mne veľmi zlú mienku?
 AGŇA Veľmi.
 IPOLIT To som dopadol! Moje city boli oklamané. Zmýlil som sa.
 AGŇA Ja som sa zmýlila! Odíďte!
 IPOLIT Dovoľte, aby som sa ospravedlnil...
 AGŇA Chodte! Chodte!
 IPOLIT Zľutujte sa.
 AGŇA Teraz si vyžiadate od pána lepšiu plat, alebo od neho odídete a nájdete si iné miesto! Ak to neurobíte, zabudnite na mňa, a už sa mi nikdy neukazujte na oči!
 IPOLIT Vaše posledné slovo?
 AGŇA Posledné.
 IPOLIT Ja viem, čo mám robiť. Už dávno na to myslím.
 AGŇA Dovidenia.

IPOLIT Len tak na sucho?
 AGŇA A to čo je?
 IPOLIT Len rúčku.
 AGŇA Ani prst.
 (vojde Kruglovová)

Piaty obraz

Kruglovová, Agňa, Ipolit, potom Malaňa

IPOLIT *(Kruglovovej)* Pomôžte!
 KRUGLOVOVÁ S čím?
 IPOLIT Chcem pánovi vypovedať vojnu.
 AGŇA Tak nerevte!
 IPOLIT Vysmievate sa mi? Teraz, keď duša moja horí.
 KRUGLOVOVÁ Čo sa tu deje? Nechápem, holúbok môj drahý.
 (vchádza Malaňa a mlčky vzdychá)
 IPOLIT A teraz vám ukážem čo je vo mne.
 MALAŇA Ide strýčko.
 KRUGLOVOVÁ Aký strýčko?
 MALAŇA Šedivučký.
 IPOLIT Môj pán?
 MALAŇA Pán... akože? Veď hej, a čo som to povedala? *(odíde)*
 KRUGLOVOVÁ Prejdi tadeto a nestretnete sa.
 (Ipolit odchádza cez izbu Kruglovovej. Kruglovová ide oproti Achovovi do predizby)

Šiesty obraz

Kruglovová, Agňa, Achov

KRUGLOVOVÁ Nech sa páči, Jermil Zotyč! *(Agňa sa ukláňa)*
 ACHOV Prečo nás všade majú tak radi?
 KRUGLOVOVÁ Kvôli tvojmu bohatstvu?
 ACHOV Ak príde chudobný, chceš - venuješ sa mu, chceš – vyženieš ho,
 ale boháča... *(ukáže na Agňu)* Pracovitá?
 KRUGLOVOVÁ Pracovitá.
 ACHOV To je dobre.
 ACHOV Koľko má rokov?
 KRUGLOVOVÁ Dvadsať.
 ACHOV *(ticho)* Na ženíchov myslíš?
 KRUGLOVOVÁ Bez vena?
 ACHOV Takým Boh tajne posielal.
 KRUGLOVOVÁ Stáva sa, ale veľmi zriedka.
 ACHOV Treba sa modliť a všetko bude. Chodí do kostola?
 KRUGLOVOVÁ Chodí.
 ACHOV Tak čakaj s pokorou v duši. A keď príde človek s vážnym záujmom, zabezpečený,
 tak mu ju hneď daj. Ale za chudáka ju nedávaj.
 KRUGLOVOVÁ Ešteže čo!
 ACHOV Sú aj také, ktoré nechápu, kde je ich šťastie. Vlastná hrdosť ich zaslepila.
 KRUGLOVOVÁ My nie sme hrdé.
 ACHOV A načo môžeš byť ty hrdá? Bohatý, to je iná vec, ale ty, Fedosejevna, sa len
 klaňaj.
 KRUGLOVOVÁ Ďakujem za radu!
 ACHOV Kto si vás všimne? No, blahodarca a váš pravý, rodný otec, a tomu sa klaňajte
 a nohy bozkávajúte.
 KRUGLOVOVÁ Viem.
 ACHOV Vychovávala si dcéru v náležitom strachu?
 KRUGLOVOVÁ V strachu, Jermil Zotyč, v strachu. Veď sa s ňou porozprávaj. *(odchádza)*

Siedmy obraz

Agňa, Achov

ACHOV No, o čom my s tebou budeme hovoriť?
AGŇA O čom chcete.
ACHOV Zákon poznáš?
AGŇA Aký zákon?
ACHOV Taký, že si máš ctiť rodičov a starších ľudí.
AGŇA Robím všetko, aby mamička bola so mnou spokojná.
ACHOV Pekne, pekne. A za to ťa mám rád.
AGŇA S hlbokou pokorou vám ďakujem.
ACHOV Aj toto mám veľmi rád. Nehľad na to, že som starý. Ale aký som! Pozeráš sa na mňa, aj uvažuješ o mne, ale ja mám iné prednosti. Ako sa mi zachce, taký budem. Ja môžem všetko, človek s obrovskými možnosťami. Osobnosť!
AGŇA Prijemné, počuť to.
ACHOV Počula si, že sú takí starí kocúri, čo sa ženia len s mladučkými mačiatkami?
AGŇA A počula som, že sú aj také mladučké mačiatka, ktoré tie staré kocúriská príjmu.
ACHOV Ale veď to je to isté.
AGŇA To nie je to isté. Starčekovi dobre padne oženiť sa s mladučkou ale čo má z toho ona?
ACHOV A ty to nechápeš?
AGŇA Nechápem.
ACHOV Tak ja ti to vysvetlím, rozoberiem, objasním. Dajme tomu ty - chudobná ale požiť by si si chcela. Tak ako to vy ženy viete, tak po babsky. Kožuch, čiapka, topánky, náramky...
AGŇA Áno, áno!
ACHOV Vidím ti až na dno duše. Takto rozmýšľaš: „Vezmem si chudáka a celý život prežijem v núdli. Mladý a bohatý si ma nevezme. Tak radšej počúvnem múdrych ľudí a vezmem si starého s peniazmi.“ Takto ty zvažuješ, uvažuješ, dumáš.
AGŇA Áno, takto, takto.
ACHOV „Starček mi dá za moju lásku aj toto, aj všetko.“ (veľmi vážne) Vieš aké darčeky, šperky, šaty predávajú, vyrábajú, ponúkajú!
AGŇA Áno?
ACHOV Tisícové, státisícové, miliónové...
AGŇA Toto je život!
ACHOV Takáto svadba, to je pre ženu život, to je radosť!
AGŇA Áno, áno.
ACHOV Tak čo? Dobré? Super? Príma? Fajn?
AGŇA A ešte je príjemné myslieť aj na to, že za rok - za dva muž zomrie, veď nebude dvesto rokov žiť. A ty ostaneš mladou vdovou, peniaze, sloboda, všetko!
ACHOV O všetkom si tak pekne hovorila a tým posledným si všetko pokazila. Takto nikdy nesmieš rozmýšľať. A je to aj hriech, veľký hriech! Počuješ?
AGŇA Ja už nikdy nebudem rozmýšľať, to mi len tak vypadlo, ušlo, uletelo. Budem si myslieť, že mladí zomierajú skôr.
ACHOV Áno, no vidíš, takto je to lepšie.
AGŇA Prosím vás, nehovorte to mamičke.
ACHOV Máš strach, čo? Bojíš sa?
AGŇA Mám. Bojím.
ACHOV To je dobre. To je pre človeka to najlepšie.
AGŇA A vy máte strach?
ACHOV Ja? A pred kým? Ja sa nepotrebujem báť, ja mám dosť rozumu. Mužovi strach pomôže iba ak je podriadený. Ale babe vždy a všade, akýkoľvek a vždy. Musíš sa báť matky, musíš sa báť muža a múdri ľudia ťa budú chváliť.
(vchádza Kruglovová)

Ôsmy obraz

Agňa, Achov, Kruglovová

ACHOV *(vstane)* Večer ma čakajte ako host'a, veľkého host'a.

KRUGLOVOVÁ Budeme, budeme!

ACHOV Majte sa! *(Agni)* Do videnia, mačiatko!

AGŇA Dovidenia, Jermil zotyč!

(Achov a Kruglovová idú ku dverám)

ACHOV Máš múdru dcéru.

KRUGLOVOVÁ Nemôžem si ju vynachváliť.

ACHOV A druhé... Koniec sveta, škoda rečí, škoda hovoriť, ani sa nepýtaj, hotový trest! Počúvaj ma! Čokoľvek na svete ti matka prikáže – to je ako písmo sväté, ber to ako písmo sväté, to je pre teba písmo sväté.

AGŇA Samozrejme.

ACHOV Majte sa! *(odchádza a vracia sa)* K akým svätým si sa to len modlila, že ťa také šťastie privalilo, pripučilo, pritislo?
(Achov odíde)

Deviaty obraz

Kruglovová, Agňa

AGŇA Sľuboval mi modré z neba... hory, doly... zobe mi z ruky... omotaný okolo prsta... už je kocúr v trúbe!

KRUGLOVOVÁ A o jeho nebohej žene nehovoril nič? O tom čo sa naplakala?...

AGŇA Nič. *(odkladá vyšívanie a odchádza, vojde Ipolit)*

Desiaty obraz

Kruglovová, Ipolit, potom Malaňa

IPOLIT Neprišiel som skoro? A to som si odskočil ešte na dva koňaky.

KRUGLOVOVÁ A to prečo?

IPOLIT Na guráž. Nevidno?

KRUGLOVOVÁ Nevidno.

IPOLIT No, pekne. Ale odvahu mám prevelikú! Vypil som za pol zlatky a smelý som za desať rubľov.

KRUGLOVOVÁ Odvahu nekúpiš!

IPOLIT Môžem sa pozrieť do zrkadla? *(upravuje sa pred zrkadlom)* Všetko v najlepšom poriadku. Majte sa! Keby sa mi náhodou niečo stalo, nespomínajte na mňa v zlom.

KRUGLOVOVÁ Len žiadne hlúposti!

IPOLIT To nie sú hlúposti. Ale aj tak, nedá sa žiť. Slová vašej dcérky sú tu hlboko vo mne! *(udrie sa do prs)* Vezmite mi to! *(podáva tučnú obálku/balíček)*

KRUGLOVOVÁ Čo je to? Peniaze?

IPOLIT Áno, peniaze.

KRUGLOVOVÁ Nevezmem! Pánove?

IPOLIT To nie je vaša vec.

KRUGLOVOVÁ Nevezmem.

IPOLIT Ach! Nerozumiete mi. Nechám u vás peniaze, idem k pánovi, a poviem: tak a tak, to a ono, stratil som, ja opilec.

KRUGLOVOVÁ Nie a už ma s tým neotravuj!

IPOLIT Nevezmete?

KRUGLOVOVÁ Za nič na svete!

IPOLIT *(hlasno zakričí)* Malaňa, nôž!

(Malaňa podá nôž a odíde)

IPOLIT *(vezme nôž)* Nebojte sa! *(strká nôž do bočného vrečka)* Držte mi palce. Dovidenia. *(odíde)*

TRETIE DEJSTVO

Malá izba v dome Achova zariadená ako pracovňa. Drahý a trvácny nábytok.

Prvý obraz

Feona, Ipolit

FEONA Vojdi, Ipolitko, len vojsi!
IPOLIT Čo robí pán?
FEONA Spí. A keby aj nespí, veď ťa nezožerie.
IPOLIT Podpichuj!
FEONA *(skúmavo sa pozerá)* A čo ty takto...
IPOLIT A čo?
FEONA Ale ty nie si celkom pri svojom rozume?
IPOLIT Lebo som sa opil.
FEONA Toto sa už dávno od teba dalo čakať.
IPOLIT Aké sprostosti táraš. Čo si ty v živote videla, zažila? Čo ty vieš o živote, alebo o láske? Nič. A ty mňa chceš učiť žiť, keď ja som na samom vrchole svojho života? A vôbec všetkého? Prevráťme list. Čo robí strýko?
FEONA Dáky je veselý. Len chodí a smeje sa. Niečo má za lubom...
IPOLIT Mne je už teraz všetko jedno, nech si blázni ako chce. Všetkému koniec – navždy zbohom!
FEONA Hádam nás len nechceš opustiť?
IPOLIT Chcem – oči sa zavrú a srdce biť prestane.
FEONA Nehovor hlúposti!
IPOLIT *(krúti hlavou)* Čierny havran, čo tak krúžiš nad hlavou mojou?
FEONA Máš ty všetkých doma?!
IPOLIT Keď sa strýko zobudí, povedz mi. Všetkému koniec, zbohom naveky! *(odíde)*

Druhý obraz

Feona, Achov

ACHOV *(za scénou kričí: „Feona!“)*
FEONA Zobudil sa.
ACHOV *(za scénou kričí: „Feona, tu si? /kde si?“)*
FEONA Tu som! *(vchádza Achov)*
ACHOV A teraz, jedna noha sem a druhá tam. Zanes Darji Fedosejevne tento prezent a povedz: Jermil Zotyč mi prikázali odovzdať vám ho na znak vašej lásky! Počuješ? Povieš: Na znak vašej lásky! No, tak ako povieš, stará /stariga/?
FEONA *(Mládenec!)* Poviem a hotovo.
ACHOV *(dá jej krabičku)* A strč im do toho nos, aby videli, cítili, zacítili o čo ide, čo je vo veci a koľko peňazí to stálo!
(FEONA Akože? /No ale?!)
ACHOV Tisíce! Vy všetci dokopy nemáte tú cenu, čo stál dar, čo to stálo, čo som vám daroval.
(FEONA Preboha živého!)
ACHOV Musia to cítiť, citom, cez city, možno im to nedôjde, tak im to objasni: čo som kúpil, strašné veľikávne peniaze vyhodil, tak aby to vedeli... Že som im mohol podarovať dárku lacnotku - šepietku a boli by velice, až-až spokojné, ale že ja pozrime sa, čo, ako... Tak čo už... nemusia hneď nohy bozkávať, ale aby zacítili, uvideli, že tak a tak, jedno s druhým... akú mi preňho veľikávnú cenu máme? Chápeš to? Aby som len tak nadarmo, podaromnici nevyhadzoval peniaze. Aby som videl na nich, na ich ksichtoch pochopenie, že majú vedomosť ako si ich vážim, nad akúkoľvek mieru. Lúto by mi bolo tých peňazí, keby len tak bez povšimnutia... A možno v hĺbke duše aj zacítia ale keď to neukážu, znáť nedajú,

to mi je tak, ako nič. Aby som videl na nich, že hlboko chápu /dobre vedia/, že ako ľudia nemajú nijakú cenu, nič! Ale ozaj nič! Nula! A že ja, pozrime sa, komu chcem, tomu dám a ani okom nemihnem.

FEONA Pochopíme, pochopíme.

ACHOV To je všetko a pakuj sa, syp, odpáľ, utekaj!

FEONA S Apolitom sa čosi deje.

ACHOV A koho to zaujíma? Pýtal som sa ťa naňho? So všetkým končím, fabriku prenechám spoločníkovi, takže načo by mi bol Ipolit? Vyženiť ho a hotovo, zhasla fajka. Pozor dávaj! Za také reči môžeš aj po hlave dostať. Vypadni!

FEONA Idem, idem.

ACHOV Stoj! Stáť! Počuješ? Opíš ma, že som ten najlepší človek na svete. Dobráčisko. Len na chleba natrieť. Ani muche... veď ty už vieš najlepšie, ako treba... klamať ľudí!

(*Feona odíde*)

ACHOV A Ipolit z domu von! Ako to len oni s babami vedia... S mladuchou inak, s dievčaťom inak a s obyčajnými ľuďmi zase inak /celkom inak/. Jazykom opantá, omotá, sladučko, peknučko... krásne. Ďaleká rodina, ako desiata voda na kapustu, čože mi je to, alebo ešte horšie. Stačilo! Utekaj, odpáľ, ťahaj, syp!

(*vchádza Ipolit*)

Tretí obraz

Achov, Ipolit

ACHOV A čo ty tu?

IPOLIT Za vami, strýčko.

ACHOV A ako si ty dovolíš, keď ja som ťa nevolal!

IPOLIT Stalo sa, musím.

ACHOV (*tvrdô*) A ja nemusím. Choď von /Vypadni, Pakuj sa/

IPOLIT No aj tak, chcem...

ACHOV Von, kým ti pekne vravím!

IPOLIT No dovoľte! Teraz, keď som prišiel...

ACHOV Ako si prišiel, tak aj odídeš!

IPOLIT Ale veď ja nie som... a ako vlastne... čo...

ACHOV Vieš, kde je tvoje miesto? V kancelárii! Von a bez rečí!

IPOLIT Keď už som raz prišiel, tak tu aj ostanem.

ACHOV A keď ja ťa...

IPOLIT Ani prstom sa ma nedotknete.

ACHOV Ako? Ty sa proti mne búriš, staviaš, na protiveň?

IPOLIT A čo ak sa búrim? Ak mám kvôli čomu, potom je zákon a právo na mojej strane.

ACHOV Pre vás platí jeden jediný zákon, pánova vôľa, a najmä, keď si rodina. Ako vidím, ty si sa porozprávať prišiel, milý môj, podebatovať. Čo chceš?

IPOLIT Plat.

ACHOV Aký plat?

IPOLIT A čo som blázon, aby som zadarmo robil?

ACHOV Tak nerob, nikto ťa nedrží!

IPOLIT A toto už čo má znamenať? To som drel len tak, zadarmo?

ACHOV A za peniaze? Hádám, ako rodine.

IPOLIT Len tak, ako otrok?

ACHOV A ty by si chcel žiť bez roboty? /nič nerobiť/ Ležať na peci? Ty si slúžil ako rodina /ako sa na rodinu patrí/, a ja som ti pomáhal ako rodine. Koľko dobrodenia /láskavosti/ som ti preukazoval. A čo by si ešte chcel?

IPOLIT Ja už takto nechcem žiť.

ACHOV A ja ťa už nepotrebujem. Urob zajtra kasu /vyúčtovanie/ a vypadni.

IPOLIT A náhrada?

ACHOV Strýko vás vyháňa a vy nejdete. A za toto vám mám dať náhradu?

IPOLIT Veď ste mi sľúbili.

ACHOV A málo si kradol, že chceš plat?

IPOLIT Toho by som ja nikdy nebol schopný.
 ACHOV Alebo si hlúpy, alebo ma klameš. A keď si už u mňa tak dlho žil a nič si si nenakradol, či je to vina? Prečo vám tak málo platíme? Lebo, keď ti dám aj celý svoj majetok – tu máš, na zober si – aj tak budeš kradnúť. Tak si to musím vynahradiť na tvojom plate dopredu. IPOLIT Strýko, ak tomu dobre rozumiem, vy sami kradnete a chcete aby aj vás okrádali? Ale ja som ctil iné zásady, a preto žiadam najmenej pätnásť tisíc.

ACHOV Čo som, blázon?
 IPOLIT A toto je za všetko, čo som pre vás v živote urobil?
 ACHOV A to už čo za sprostosti táraš? Slovamí? Rečičkami? Mňa? Ty?
 IPOLIT Nie slovamí ale skutkom vám dokážem o čo som od vás lepší. (*podá Achovovi peniaze*)

ACHOV To je za zmenky?
 IPOLIT Za zmenky.
 ACHOV Veď je to tvoja povinnosť!
 IPOLIT Vaša povinnosť je zaplatiť mi za prácu, a neplatíte. Mám právo konať presne ako vy. Peniaze schovám a vám oznámim, že som ich v opitosti stratil.

ACHOV Čo si sa zbláznil?
 IPOLIT Všetko mám perfektne premyslené. No neľakajte sa, práve som sa rozhodol, že tie peniaze nepotrebujem. Ja už teraz od vás nič nepotrebujem. Vo mne teraz skrsla jedna myšlienka. Človek žije a zrazu je len prach... tak načo sú peniaze? Tam si ich nezoberieš... ACHOV Tak toto je pravda – nezoberieš. A ja si myslím, že najlepšie by bolo ťa teraz zviazať /poviazat/.

IPOLIT Urobili by ste chybu.
 ACHOV Ale čo? A čo urobíš?
 IPOLIT (*vyťahuje z vrecka nôž*) A aha teraz – raz (*ukazuje na svoje hrdlo*), a dva – a v prach sa obrátiš.

ACHOV (*so strachom*) Čo to robíš, nešťastník /pajác, blázon, šašo/. Čo? Čo? (*dupe nohami na jednom mieste*)

IPOLIT Oči sa zavrú navždy a srdce biť prestane.
 ACHOV Ale ja tvojho! Ja tvojho! (*dupe nohami*)
 IPOLIT Moja nádej je mŕtva, skončila moja láska - všetkému je koniec. Cha! Cha! Cha! A teraz obetujem svoj život, aby ľudia videli /vedeli/, aký ste tyran na svoju rodinu.

ACHOV A ja zavolám políciu.
 IPOLIT Ak sa pohnete z miesta, ja hneď raz a dva a koniec.
 ACHOV Ipolit, počúvaj! Počúvaj ma, pod' sa poprechádzať na čerstvý vzduch. Na vetrík...
 IPOLIT Nie, strýko tieto triky si nechajte, my sa musíme vážne...
 ACHOV Vážne?
 IPOLIT Vážne!
 ACHOV No, keď vážne, tak vážne. A ja som si myslel, že ma len tak naťahuješ.
 IPOLIT S nožom v ruke?
 ACHOV Tak už povedz, čo odo mňa chceš?
 IPOLIT Vyrovnajme sa, ako sa patrí.
 ACHOV Koľko, povedz.
 IPOLIT (*vyberá z vrecka papier*) Podpíšte!
 ACHOV To čo je?
 IPOLIT Potvrdenie.
 ACHOV Aké potvrdenie?
 IPOLIT Také: že som bol u vás zamestnaný, všetko som robil ako sa patrí najlepšie, čestne a poctivo nad akúkoľvek obvyklú hranicu a mieru.

ACHOV Toto všetko je tu napísané?
 IPOLIT Plat som dostával dve tisíc ročne.
 ACHOV A kedy?
 IPOLIT To je len pro forma, keby som išiel do iného zamestnania...
 ACHOV Hej? Áno? Klamať ľudí? To by šlo. Dobre, v poriadku.
 IPOLIT A po ukončení pracovného pomeru dostal za mimoriadnu usilovnosť pätnásťtisícovú odmenu...

ACHOV A to je tiež len tak...?
 IPOLIT Nie, to je už naozaj.
 ACHOV Si normálny?
 IPOLIT (*ukazuje nôž*) Raz – dva a hotovo! Krátky koniec.
 ACHOV A čo stále raz – dva, raz – dva. Prestaň! Tisíc rubľov – a hotovo! Daj, podpíšem
 IPOLIT Ak mi je život na ťarchu, tak tisíc rubľov to nenapraví. Už som vám povedal, že sa
 mi život zhnusil, a teraz aby sa mi vrátili také voľáke tie ozajstné, radostné pocity,
 kvôli ktorým sa oplátí žiť, menej ako pätnásť tisíc nijako vziať nemôžem, lebo veď
 ja sa teraz budem musieť všelijakými trikmi obveseľovať, aby som sa do života
 prinavrátil.
 ACHOV Taká fúra peňazí!? A za čo?
 IPOLIT Za desať rokov. Cudziemu by ste viac zaplatili.
 ACHOV Tak to je stopercentná vec, ale nie naraz. Naraz – človeku je ľúto. Pochop!
 Pochop!
 IPOLIT Prepáňte mi to strýčko! Ale ja teraz nič nechápem.
 ACHOV No dobre, dám ti polovicu a ostatné zajtra. Vieš, ľúto mi je platiť naraz. Chápeš
 ma?
 IPOLIT Už som vám povedal, že momentálne nedokážem nič, ale nič pochopiť.
 ACHOV No, čo už s tebou mám robiť? Daj papier! (*Ipolit podá papier, Ačov podpisuje*)
 Ber peniaze! Aspoň to cítiš? Chápeš? Čo sa deje? (*odratúva z peňazí, ktoré mu*
doniesol Ipolit)
 IPOLIT (*vezme peniaze aj papier*) Úctivo ďakujem.
 ACHOV Lepšie poďakuj!
 IPOLIT Čo najsrdečnejšie vám ďakujem.
 ACHOV Pokloň sa až k nohám, kamarát!
 IPOLIT A to už prečo?
 ACHOV Urob mi láskavosť, pokloň sa, poteš starčeka! Veď ty si mi takú strašnú vec, takú
 ukrutnú bolesť urobil!
 IPOLIT Za svoje sa klaňať?
 ACHOV Prosím ťa pekne, urob mi tú láskavosť!
 IPOLIT Nie veru strýčko, tak ti dáko cítim, že toto už nepôjde.
 ACHOV Mňa táto tvoja neúctivosť trápi viac, ako tých pätnásťtisíc.
 IPOLIT Čo už narobíš, strýčko, ani ja nie som so sebou spokojný a možno aj počasie a či
 čo...
 ACHOV A teraz mi povedz, načo sú tebe tieto peniaze.
 IPOLIT Ženiť sa chcem.
 ACHOV A kde máš namierené... priženiť sa?
 IPOLIT Tuto... v susedstve...
 ACHOV No ale tu nič nemáš.
 IPOLIT A čo taká Agnička Kruglovová... No a aké milé dievčatko?
 ACHOV Ach, ty opica jedna škaredá! A koho si sa ty na to pýtal?
 IPOLIT A koho by som sa pýtal, keď som sám pre seba.
 ACHOV Ale ona nie je len tak sama pre seba! Ach ty, opica akási!
 (*vojde Feona*)

Štvrtý obraz

Ačov, Ipolit, Feona

ACHOV Tak čo?
 FEONA Prijali a prikázali poďakovať.
 ACHOV Potešili sa, tešili sa, radovali sa?
 FEONA A nadávať mali? Koľko peňazí. Prídeš a len sa dívaš ako ďakujú. Agnička skáče
 ako koza.
 IPOLIT (*Feone*) A kvôli čomu robia taký cirkus?
 FEONA A zakážeš im, keď Jermil Zotyč dar za päť tisíc vysúkal?
 IPOLIT Ak idú po peniazoch, som hotový.

ACHOV *(Ipolitovi)* Ber čiapku, ideme! Ja ti celú tvoju hlúposť ukážem ako na dlani, komplet.
 IPOLIT Strýčko! Kde ma to vediete?
 ACHOV Ku Kruglovovej.
 IPOLIT Radšej ma popravte /zabite/ tu, len ma neponižujte.
 ACHOV *(vezme ho za ruku)* Nie, ideme, poďme!
(všetci odchádzajú)

ŠTVRTÉ DEJSTVO

Prvý obraz

Scéna ako v prvom dejstve. Kruglovová, Agňa (vychádza z druhej izby)

KRUGLOVOVÁ Už nech je ako chce, ale došlo to veľmi ďaleko. Keď on takými šípami /strelami, aj lukmi, kušami/ strieľa, to veru už nesmrdí podvodom. /toto už sranda nebude, prestáva byť, sranda končí/

AGŇA Teraz niet kedy premýšľať /dumať morfondírovať, filozófovať/, treba konať /dačo robiť/.

KRUGLOVOVÁ Ľahko je povedať: konať /dačo robiť!/ Ved' to je na celý život. Ak túto príležitosť pustíme /necháme si ujsť/ a tebe ujde šťastie /opustí šťastie/, ved' ja sa naisto utrápim a od ľudí len poníženie a urážky /vysmech/... budem celý život počúvať. Hovorí, že peniaze neprinášajú šťastie /v peniazoch nie je šťastie, nehľadaj, nenájdeš/. Ach, Bože, ale či je toto pravda? /Ale je to pravda?/ A zasa bez peňazí málo šťastných stretneš /vidno / šťastných ani veľmi nevidno?!/ Ale aj to ti na rozum zide /prejde hlavou/: akože ťa do takého trápenia strčiť /sotiť, poslať, hodiť/? Druhá by možno aj posúrila: „možno jej dobre bude uňho, možno ho mladá žena zmení“. Lenže ja si toto nemyslím, viem ja už dopredu veľmi dobre, do akého trápenia ťa posielam. Tak ako bude, Agnička?

AGŇA A čo ja viem! Čo už som ja v živote videla?!

KRUGLOVOVÁ Nakoniec, to je tvoja vec. A čo tvoje srdiečko hovorí?

AGŇA Čo naše srdiečko? /toto naše/ Na čo je ono dobré /na čo sa hodiť/? Na blaznenie. Ale toto je na celý život /Ale toto je záležitosť naveky/. Alebo šťastie, alebo trápenie na celý život. Ja už neviem, kde sa mi to srdce skrylo, kde ho mám hľadať. Nie, mamička! Ukazuje sa, že okrem srdiečka aj rozum načim /treba/ a ja, kde ho mám vziať?

KRUGLOVOVÁ Ach, Bože, ved' ani ja ho nemám na rozdávanie /ani u mňa ho niet na zbyť, na rozdávanie, nemám veľa, rozdať/.

AGŇA No čo už, mamička moja! Nikdy som sa vám nelískala, nikdy som svoju lásku k vám neukazovala /neprejavovala/, tak ja vám ju teraz naskutku dokážem. Ako urobíte, tak bude dobre.

KRUGLOVOVÁ Dievča moje! To je všetko, čo mi povieš?

AGŇA A čo by som ja hovorila? Len by som vás zväzovala /bránila, v ceste stála, brzdila!/ Vy ste viacej prežili, viacej poznáte.

KRUGLOVOVÁ A vyčítať potom nebudeš?

AGŇA Ani slovom.

KRUGLOVOVÁ Zlatá moja! No tak potom počúvaj, čo ti poviem, teraz odídem do spálne a pomodlím sa, pre každý prípad, a keď sa pomodlím, potom začnem rozmýšľať.

AGŇA Rozmýšľajte! Rozmýšľajte! A ja budem čakať...

KRUGLOVOVÁ A prečo by si ty čakala a trpela? /mala čakať a trpieť/

AGŇA Len počkajte! Počkajte! Ja zažmúrim oči (*žmúri*).

KRUGLOVOVÁ Nech ma aj celý svet odsúdi /prekľaje/, aj tak si myslím, že by bolo málo zabiť ma, keby som ťa dala zaňho /vydala/.

AGŇA Ach, ale mi odľahlo. Od srdca!

KRUGLOVOVÁ Pretože, ja sama som si dosť vytrpela. Ale ak sa to tak vezme, starý alebo mladý, aký je v tom rozdiel? /Starý alebo mladý, ja v tom nevidím žiadny rozdiel! Jeden čert... Nevyberieš si/

AGŇA No, stačilo, stačilo! Už ja viem, čo povieť. (*bozkáva matku*)

KRUGLOVOVÁ Aj tak som rada, že on... Z chuti sa im zasmejem /vysmejem/.
(*vojde Malaňa*)

Druhý obraz

Kruglovová, Agňa, Malaňa

MALAŇA Deduško sivučký a s ním tento... akože ho... pobelavý?

AGŇA A nie čierny?

MALAŇA Ešteže čo, nijaký čierny.

KRUGLOVOVÁ A kto? Ak nie Ipolit?

MALAŇA Áno, áno, on je celkom... A zrazu... tma...

KRUGLOVOVÁ Zázrak /ale to je zázrak!/ Spolu?

AGŇA No, uvidíme.

(*Malaňa odchádza. Vojde Achov a Ipolit*)

Tretí obraz

Kruglovová, Agňa, Achov, Ipolit

ACHOV (*vážne sa ukláňa*) Hlboká poklona! Ešte raz úctivý služobník!

KRUGLOVOVÁ Víťajte, víťajte!

ACHOV Dostali ste?

KRUGLOVOVÁ Ponížene ďakujeme, Jermil Zotyč. (*Agňa sa mlčky ukláňa*) Ponížene ďakujeme! Taká štedrosť! Drahé pre nás, drahé (*ukláňa sa*). Ani spamätať sa nevieme. Takú škodu.

ACHOV (*nadmieru spokojný*) Cha, cha, cha! Akúže škodu?

KRUGLOVOVÁ A či si veľa zaplatil? /Veľa to stálo?/

ACHOV Čo mi to hudieš /spievaš/? Komu je drahé a komu nie. Nezbankrotoval som ani murovaný dom som vám nepodaroval! Len také šepety, haraburdy som vám poslal a ty nariekaš, že drahé.

KRUGLOVOVÁ Nuž, ak sú to pre teba šepety, tým lepšie pre nás. Nebudeme mať výčitky svedomia...

ACHOV Svedomie ťa trápi? Čudní ste vy dáky /patróni, ľudia/? (*ukazuje na Ipolita*) Už nenariekajte, že som ho vyhnal, sám som ho priviedol.

KRUGLOVOVÁ Ponížene ďakujeme! Prosím, posadte sa!

ACHOV Stal sa vážený človek, vlastný kapitál má /s vlastným kapitálom/.

KRUGLOVOVÁ No veď už bolo na čase /najvyšší čas/.

ACHOV A čo ste si vy o ňom mysleli? Aj vy, ako všetci dobrí ľudia ste si mysleli, že je to len taký chlapec, ktorého netreba brať vážne /všímať/. Veru nie, už sa môže rozdrapovať, koľko sa mu len bude ráčiť?! /zachce/

KRUGLOVOVÁ A čo je teba doňho? /Čo ho nenecháš na pokoji? O čo ide? Čo je vo veci?/

ACHOV A prečo som ho priviedol so sebou? Čo? Bez hlupákov je smutno. Dávno boli šašovia, ale vykapali /vymreli/. No a tak miesto šaša, nech on nás zabáva /poteší/. A keby si nechcel /a keď si nechce/ túto povinnosť plniť, potom, pýtam sa, načo sem chodil? Kto ho tu drží?

IPOLIT Ja nemám prečo odchádzať. A z vašich urážok sa nezbláznim. Počkám si, kedy domáce panie si začnú robiť zo mňa blázna, aby mi už načisto srdce puklo.

ACHOV No, čujme. Keby ste sa koľko chceli smiať, ja vás nikdy tak nerozosmejem. On sa chce ženiť. Nemáš nevestu, Darja Fedosejevna?

KRUGLOVOVÁ Mám len jednu nevestu, druhú už nemám.

ACHOV Neposadíme ich vedľa seba?

KRUGLOVOVÁ A prečo by sme ich neposadili?

IPOLIT S odpustením /prepáčte/, ale prečo toľký výsmech?

AGŇA (*ticho*) Sadnite si, nevšímajte si to /kašlite na to, nechajte to tak/.

(*sadnú si vedľa seba*)

ACHOV A či to nie je párik?

KRUGLOVOVÁ A namojveru je.

ACHOV (*Ipolitovi*) Posedel si si s nevestou? No a treba vedieť, kedy je dosť.

IPOLIT A prečo takto?

ACHOV Lebo táto nevesta je priveľmi dobrá pre teba – vysoko rúbeš.

IPOLIT A prečo by som vysoko rúbal? /nezaslúžil?/

ACHOV A najprv sa jej opýtaj, či nemá ženícha? Lepšieho od teba /ako ty/. *(Agni)* Povedz, nehanbi sa!

AGŇA Ja len, ako je mamičke lepšie.

ACHOV A čo mamička! Veď tá sa od radosti aj zblázni /pomätie!/ /Chudera stará, veď tá sa od radosti z toho do smrti nespamätá!, nepreberie/

KRUGLOVOVÁ Neviem, drahý Jermil Zotyč, o čom to teraz hovoríš.

ACHOV Ako to, že ty to nevieš? /Tak ty to nevieš? Nevieš, ty?/ Len si daj dole tú masku! /Odlož masku!/ *(ukazuje na Ipolitu)* Hanbíš sa pred ním? Veď je to náš človek a či je tu alebo nie, to je celkom jedno. Niktoš, neznamená nič. Daj si tú masku dole a nepretvaruj sa! Už dávno po ničom inom netúžiš, len klaňať sa mi až po zem, a nie a nie sa pohnúť. /prvý krok, odvážiť sa, tak len do toho!/

KRUGLOVOVÁ Prečo sa neklaniam? A za čo? Čo si mi ty dobrého v živote urobil?

ACHOV *(s hnevom)* Teraz nie je čas ani miesto na tvoje srandičky. Ale si od samej radosti rozum potratila? Už som starý, aby si niekto robil zo mňa dobrý deň /srandu/.

KRUGLOVOVÁ Ale veď my nesrandujeme.

ACHOV Ak odo mňa čakáš úctu a poklonu, tak sa jej nedočkáš. Čo tu stojíš ako taká socha? Tomuto domu hlava chýba, prísnosť a poriadne pritiahnuť opraty, aby ste nevyskakovali. /dobré chytiť pod krk, aby ste vedeli, kto je vašim pánom/. Keby ti žil muž, veď by ste vy behali po dome, len taký fukot! Čo to naťahuješ? Keď sa ti nechce klaňať, tak sa neklaňaj, ale požehnaj nám, tak ako sa na matku patrí. Keď budeš ikonu /križ/ v ruke držať, tak sa ti aj ja pokloním, dočkáš sa tej cti.

KRUGLOVOVÁ Čože, požehnať to je raz dva, ale radšej sa opýtaj, či sa tieto moje ruky pozdvihnú. A ja som sa takto rozhodla, Jermil Zotyč, ak sa mi podpíšeš, že do týždňa po svadbe zomrieš, aj tak ešte veľmi rozmýšľať budem, či si dcéru za teba dám.

ACHOV A čo ste vy? Bedač, žobrač, preboha veď sa spamätajte! Ak sa teraz rozčúlím a odídem od vás, do smrti neprestanete rumázgať: Len si ma nepohnevajte!

KRUGLOVOVÁ Môžeš zúriť a rozčuľovať sa koľko len chceš /koľko sa ti len zachce/, to je tvoja vec. /a naša zbytočná starosť/

ACHOV Čo je to s tebou? Stal sa zázrak? Milión ti z neba spadol? Alebo, žeby bohatší ženích ako som ja? /A nemáš ty ženícha bohatšieho ako som ja?, odo mňa/ Potom, nepoviem. /iná vec/

KRUGLOVOVÁ Ani jedno, ani druhé. Nemáme ženíchov. Jeden by aj prichádzal do úvahy, ale chudák – kostolná myš. Keby mal, nešťastník, aspoň dačo, dala by som mu ju a nerozmýšľala.

IPOLIT *(dáva Kruglovovej peniaze)* Dovoľte, prosím do úschovy. Práve som to dostal za svoju lopotu. A odt teraz si môžem robiť čo chcem.

KRUGLOVOVÁ No, a čo ešte môže byť lepšie? /Lepšie sa už ani stať nemohlo!/ Ale to je dáko veľa? Či ako?

IPOLIT Kopejka ku kopejke – čistých pätnásť tisíc.

AGŇA Teraz už môžem pomeriť sa s vami.

ACHOV Ale aké peniaze by si oni prisvojili? Aká príčinnivosť preveliká?! /ochota, čo by im nezachutilo?!/ Tieto peniaze sú skoro ako kradnuté /celkom ako/. On si ich dnes odo mňa vyplakal, áno vyplakal.

IPOLIT Nevyplakal, ale vymohol za svoju službu.

ACHOV Nebyť mňa, už by si nebol medzi živými. Od istej smrti som ťa zachránil. Dívam sa, vidím, podrezať sa chce...

IPOLIT Preboha, strýčko, čo to hovoríte? Ako by som sa mohol podrezať?

ACHOV Veru, podrezal by si sa. Bol si ako pomätený, strašne som sa zľakol.

IPOLIT Strýčko, čo to hovoríte! Prečo by som sa rezal, v takých mladých /kvitnúcich/ rokoch.

ACHOV A potom, načo si mal nožík? Prečo si ho k hrdlu prikladal?

IPOLIT Srandoval som /To som nemyslel vážne, dosť: Hra rozumu/.

ACHOV Ty zbojník jeden! (*chce ho chytiť za golier*)

IPOLIT (*odtisne ho*) Dovoľte! Prečo zbojník? Ja som nikdy nevzal ani kopejku. A či ja som na vine, že po dobrom /dobrotky/ nedáte?

ACHOV Nebudeš šťastný, nebudeš! /Budeš ty nešťastný!/
IPOLIT Čo robiť? /Čo narobíš?/ Život aj bez šťastia prežiješ! /Strýčko, v živote sa aj bez

šťastia zaobídeš!/
ACHOV Bez šťastia nie. Nemáš otca ani matku, iba mňa a ja ťa prekľajem, aj tvojich vnukov a pravnukov.

KRUGLOVOVÁ Dost' bolo! Neprivolávaj hnev Boží!

ACHOV (*Agni*) Vyhod' ho! Čo dobré na ňom vidíš? Matku máš hlúpu, tá ti neporadí /poradiť nemôže/. Veď ja som lepší od neho: dobrý, láskavý. Peňazí na tvoju parádu?! A dom aký?! Veľký, kamenný, mocný.

AGŇA Aj väzenie je veľké, kamenné, mocné a kto by v ňom bol rád?

ACHOV A ty, ako vidno, si sa na matku podala. Aj rozumom len taká ako ona. /Aj rozum len taký ako ona./ (*Kruglovovej cez slzy*) Fedosejevna, zľutuj sa nado mnou. Veď ja som sirota a v takom domisku, sám sa bojím a len blúdim a blúdim.

KRUGLOVOVÁ Teba ľutovať? Veď ty si s peniazmi najlepšie rozumieš, tie sú srdcu tvojmu najbližšie.

ACHOV Viem to, viem. Ďakujem ti, že si mi poradila! Áno, nájdem. A ty si myslíš, že ja som zaľúbený? Prosím ťa! Len jedno ma mrzí /bolí/ a trápi, že nemáte pokoru /pokory niet/. Veď ja som vážený, významný /najprednejší/ človek, všetci sa mi hlboko klaňajú a v takejto chajde, žiadnej úcty niet! Ku mne! Od vás! Pýcha a žiadna pokora! Aj sliepkam na smiech! Či toto

dakedy voľakto videl? Počul? A ty si dobre urobila? Dobre? Prebuď sa! Buchni si hlavu o stenu! Ved' ty to všetko len z hlúposti a nie z rozumu! A vám je všetko jedno, v lese žijete a svetlo nevidíte. /V lese žijete a stromy nevidíte!/ Ak našinec zabľúdl do takejto chajdy, teda znamenitý človek, bol tam ako doma, ani chodiť nemusel – nosili ho, na rukách a domáci v hlbokom predklone ako sluha: „čo sa ráči, áno, áno, tak ako rozkážete!“ A tak je to od stvorenia sveta, a tak je to u všetkých dobrých ľudí! /A toto platí od stvorenia sveta a pre všetkých slušných ľudí!/ A všade rovnako, lebo je to zákon /lebo taký je zákon, káže zákon/. A vy hlupáci, bezbožní, zdivení ako tie zvery... (Kruglovovej) Ani hnevať sa na teba nedá, ani osoh z teba žiadny, lebo naskutku nevieš, čo sa sluší a patrí. Ako ty žiješ? Deň po dni, ako vstaneš, tak si aj ľahneš. Tebe je všetko jedno: bohatý alebo chudobný, múdry alebo sprostý! Nevedomosť! Ty so všetkými rovnako, múdry, sprostý... /Ty máš na všetkých jeden meter, nerozoznáš či Pavol a či Peter!/ Zamysli sa, čo znamená len také vzdelanie, včera prišla ku mne vznešená dáma, vyberať na chudobných a prehovorila ako keď na husliach hráš /a hovorila, ako keby na husliach hrala/. Oslovila ma Vaše Blahorodie, k slzám ma dohnala /priviedla, plakal som, až do plaču mi bolo/. A ty? Čo? Dub. Čo mám z teba? Nič! Sám som si na vine. Keby si ty vedela, pochopila, čo je to úcta, čo je to česť...

KRUGLOVOVÁ Čo je to česť, to ja viem veľmi dobre. /Akoby som len nevedela, čo je to česť? Ako by som nevedela, čo je to česť? nevedieť/

ACHOV Áno, ty to dobre vieš! Česť bola, ale odišla. Robil som vám česť /preukazoval/, keď som k vám chodil, celý váš dom svietil, žiaril, jasal, len preto, že ja som tu bol. A najväčšia česť by pre vás bola, keby sa tvoja dcérka volala pani Achovová, kupcová /kupcová Achovová/. To už by bola česť! Zriekam sa vás a vy opäť v temnote, tme, nevedomosti budete žiť. Aj o tom je česť! Ale vy za celý svoj život nepochopíte, čo je to česť! /o čo ide/

KRUGLOVOVÁ No čo, už si dospieval? Teraz počúvaj ty mňa. Ak chceš byť u nás hosťom, sadni si a do nás sa nestar /nemiešaj/. Nešpiň nám našu biednu ale čistú radosť svojim bohatým rozumom!

ACHOV A čo, ty si zabudla? Hosťom, vravíš? Ja? Ty sa chceš so mnou porovnávať /roveň, Aká si ty pre mňa spoločnosť/? Ja takých ako si ty ani od brány pustiť nedovolím. /Takí, ako si ty u mňa musia čakať pekne pred bránou./ A ty, že hosť?! Ak neviete s dobrými ľuďmi nažívať, žiť, vychádzať, tak na seba nadávaj. Vysoko skáčeš /vyskakuješ/... /čo sa ako vysoko načahuješ, nedoťahneš!/

(odchádza do predsieni a vracia sa) Počkaj! /Zastav! Ty si ma ponížila. /Do blata zhodila/ Ako sa ja teraz ukážem ľuďom na očiach? /Ako sa budú ľudia na mňa dívať?, Čo povedia o mne dobrí ľudia?/

KRUGLOVOVÁ No, my nad tým plakať nebudeme, strýčko Jermil Zotyč.

ACHOV Nie, nie! Ty si to zavinila /na vine/, tak to aj naprav /daj do poriadku/.

KRUGLOVOVÁ Ani prstom pre teba nehnem, strýčko Jermil Zotyč. No a vidíš, ako si mi k srdcu prirástol? /pre mňa vzácny?/

ACHOV Ved' to nechcem do daru – ale za peniaze, za velikávne peniaze. Zahynieš, naskutku. /dosl: uhoríš/

KRUGLOVOVÁ Čo ty zamýšľaš /úmysly/? Čo sa vyhrážaš?

ACHOV S nimi hovoriť nebudem /nechcem, sa mi nechce hovoriť/. Prekukol som ich. Nesiahajú mi ani po opätky. Ale s tebou sa chcem porozprávať. Ved' ty čo nevidieť budeš potrebovať veno. Nebudeš ju vydávať len v tom, čo má na sebe?! Bez vena sa nepohneš. /Treba veno. Potrebuješ.../

KRUGLOVOVÁ Ako nepotrebujem, jasná vec, že potrebujem.

ACHOV Tak a počúvaj! Aby neboli zbytočné reči, že ste ma vy niktoši a chudáci vypiekli /dosl: nos utreli, vytreli kocúra/, budeme všetko robiť tak, ako by sme Ipolitka ženili /chceli oženiť, že ja žením Ipolitka/.

KRUGLOVOVÁ A prečo nie? Nech sa páči!

ACHOV Po svadbe taký obed vystrojím, že všetci padnú na zadok. Všade budú kvety a vo všetkých izbách /komnatách/ veselica. Dve hudby. Jedna v dome a druhá na balkóne pre divákov. Čašníci vo frakoch. Paráda!

KRUGLOVOVÁ Paráda!

ACHOV A môjmu Ipolitkovi dám takú odmenu, akú ešte nedostal nikto. Neveríš, rovno na ruku ti vycálujem. A dopredu na veno...

KRUGLOVOVÁ No dobre a čo ďalej?

ACHOV Dohovorme sa takto /na tomto!/ Ženích s nevestou pôjdu z kostola na šiestich pároch bielych /sivých/, ale len ku bráne. Ďalej ani krok! Stáť! Do brány nesmú vstúpiť! Dvorník /vrátnik, domovník/ im dá po metle, aby pozametali dvor až ku schodom... Len sa neboj, dvor bude čistý, ešte pre nimi pozametany. A oni, len aby ukázali dobrý príklad, čo sa patrí. A ja budem stáť na balkóne a okolo mňa – hostia. Potom vám odpustím, vo všetkej počestnosti. A sedieť budete medzi mojimi hosťami, normálne ako rovný medzi rovnými /s rovnými/.

KRUGLOVOVÁ Zasyp ma ty zlatom od nôh až po hlavu, aj tak ja svoju dcéru /len tak/ ukazovať nedám. /predvádzať, robiť divadlo/

ACHOV Chrapač ostane chrapačou a všetci buďte prekliaty odo dneška až na veky vekov! Ako žiť? Ako teraz žiť? Ľudia si už ani rodinu nevážia, bohatstvu sa surovo vysmievajú! Strýko hovorí: Ucti si ma, pokloň sa mi ako rodine. Nechcem. Tak sa mi pokloň, niktoš, žobrač, čo aj za peniaze! Nechcem. Zomrieť a najlepšie čo najskôr. Všetko je už jedno, a či svet na takomto poriadku dlho vytrvá? A ako žili naši otcovia? Kde sa podeli tie staré poriadky, tvrdé, mocné, nemilosrdné? Rozvrat sveta začal. Čím skôr, prosím, tým lepšie! Bes, alebo čo, chodí medzí ľuďmi a múti im hlavy! Prečo vy teraz neležíte pri mojich nohách, ako za stara /starých dobrých čias/, ale naopak, ja stojím pred vami, ponížený, pošpinený, pourázaný, okydaný, bez tej najmensej viny.

KRUGLOVOVÁ A preto, Jermil Zotyč, hovorí naše ruské príslovie: Nie vždy má kocúr hody, niekedy má aj velikávny pôst. (*objíma Ipolita a Agňu*)

KONIEC